

Вступ

Про задум і організацію магістерського науково-контекстного Проєкту “Інноваційні авторські освітньо-виховні системи”

Сучасний етап розвитку освітніх процесів характеризується пошуками нової парадигми освіти у відповідь на потреби постіндустріального суспільства, глобалізацію освітнього простору. Одним із напрямів, який яскраво відображає парадигмальні зміни завжди були педагогічні інновації – нововведення, зорієнтовані загалом на цілісне, міждисциплінарне, комплексне освоєння і зміну освітньої реальності. Серед пріоритетних завдань освітньої політики України і сьогодні визначається “розвиток інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі” [31, с. 19]. Спектр упроваджуваних інновацій досить широкий. Вони охоплюють програми і стандарти, зміст освіти, педагогічні технології, виховні процеси, організацію і управління освітнім середовищем. Ініціатива в цих умовах переходить до дослідника нового типу – педагога-експериментатора-практика (в науці) і вчителя/викладача-дослідника (на практиці), що породжує інноваційний освітній досвід. Кращі його зразки мають стати основою навчання майбутніх педагогів, які виховуватимуть нові покоління для об’єднаної Європи. “Через діяльність нового вчителя буде сформовано нову платформу життєдіяльності... – гуманістичну, демократичну, загальнолюдську” [1, с. 24-25].

Спрямування професійної підготовки магістрів освітніх, педагогічних наук у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова на освоєння інноваційного досвіду в освіті засвідчив науково-контекстний Проєкт “Інноваційні авторські освітньо-виховні системи”.

Концептуальна ідея Проєкту належить ректору Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доктору філософських наук, професору, члену-кореспонденту НАН України, академіку НАПН України В. П. Андрущенко.

Наукове обґрунтування і загальне керівництво Проєкту здійснено завідувачем випускової кафедри педагогіки і психології вищої школи НПУ імені М. П. Драгоманова, доктором педагогічних наук, професором Н. М. Дем'яненко. Безпосередніми виконавцями Проєкту стали магістранти освітньо-професійної програми “Педагогіка вищої школи” спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки – *О. О. Багінська, Н. Б. Буряк, О. А. Гарбуз, Д. О. Данчук, К. В. Заблоцька, Г. А. Кочконян, О. П. Мусійчук, Я. С. Назаренкова, Г. В. Сербулова, М. О. Харабара, А. В. Швець*. Консультування магістерських досліджень проводилося викладачами кафедри педагогіки і психології вищої школи: доктором педагогічних наук, професором Н. М. Дем'яненко; кандидатом педагогічних наук, доцентом Н. Л. Акініною; кандидатом педагогічних наук, старшим викладачем Т. В. Багрій, кандидатом педагогічних наук, доцентом І. М. Кравченко; кандидатом педагогічних наук, доцентом В. О. Смікал.

Проєкт “Інноваційні авторські освітньо-виховні системи” проходив у п'ять основних етапів:

1) підготовчий етап:

– виконанню Проєкта передували інтегровані інваріантні та варіативні навчальні курси магістерської освітньо-професійної програми 011 Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи): “Історія освітньо-виховних систем вищої школи”, “Державні стандарти і якість вищої освіти”, “Педагогічні технології у вищій школі”, “Партнерські суб'єкт-суб'єктні відносини викладач-студент”, “Тренінг професійно-педагогічної компетентності” та ін., реалізовані за тьюторською технологією індивідуального супроводу професійно-педагогічної підготовки фахівця. Оскільки до педагогічних інновацій відносимо і ретровведення (актуалізацію історико-педагогічного досвіду в умовах сучасних освітньо-інтеграційних процесів), було розроблено елективний навчальний курс “Персоналії в історії вищої школи України”. Магістрантами вивчався актуалізований історико-педагогічний досвід 15-ти видатних особистостей: Г. С. Сковороди, М. О. Максимовича, М. І. Пирогова, С. С. Гогоцького, К. Д. Ушинського, М. В. Остроградського, П. Д. Юркевича, І. О. Сікорського, В. І. Вернадського, Г. Г. Ващенко, В. М. Верховинця, І. І. Огієнка, Г. С. Костюка, М. М. Грищенка, С. Х. Чавдарова. (Див. Дем'яненко Н. М. *Персоналії в історії педагогіки вищої школи України: навчальна програма спеціалізованого курсу. 8.18010021 – Педагогіка вищої школи. – Київ: НПУ імені*

М. П. Драгоманова, 2010. – 48 с.; Дем'яненко Н. М. *Персоналії в історії педагогіки вищої школи України // Навчально-методичний комплекс: 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманови, 2011. – Ч. II. – С. 6-33; Дем'яненко Н. М. Персоналії в історії вищої школи України // Навчально-методичний комплекс фахової підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта, спеціальності 011 Науки про освіту (Педагогіка вищої школи) за контекстно-тьюторською технологією (спеціалізації “Андрогогіка”, “Тьюторство”) / за ред. Н. М. Дем'яненко; Нац. пед. університет ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Ч. II. – С. 73-109);*

– викладання теоретичних курсів проходило в єдності з науково-дослідною і науково-педагогічною практиками магістрантів у закладах освіти м. Києва, науково-дослідних підрозділах Національної академії педагогічних наук України – інститутах педагогіки, вищої освіти, педагогічної освіти і освіти дорослих (Див. Програма і методичні рекомендації з організації, змісту та оцінювання наскрізної неперервної (науково-педагогічної, виробничо-педагогічної) практики. Рівень магістратури, 8.000005 – Педагогіка вищої школи, напрям підготовки “Специфічні категорії” / за заг. ред. Н. М. Дем'яненко/ – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 59 с.; Наскрізна неперервна (науково-педагогічна, виробничо-педагогічна) практика // Навчально-методичний комплекс: 8.000005 - Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманови, 2011. – Ч. II. – С. 98-125; Виробничі практики. Наскрізна неперервна (науково-дослідницька, науково-педагогічна) практика // Навчально-методичний комплекс фахової підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта, спеціальності 011 Науки про освіту (Педагогіка вищої школи) за контекстно-тьюторською технологією (спеціалізації “Андрогогіка”, “Тьюторство”) / за ред. Н. М. Дем'яненко; Нац. пед. університет ім. М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Ч. II. – С. 216-233; Наскрізна програма практичної підготовки студентів освітнього ступеня магістра спеціальності 011 Науки про освіту (Педагогіка вищої школи) / Н. М. Дем'яненко, І. М. Кравченко, В. О. Смікал // Збірник наскрізних програм практичної підготовки студентів НПУ імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Ч. I. – С. 424-434);

– упроваджувалися освітньо-наукові проєктні технології. Зокрема, Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова спільно з Національною академією педагогічних наук України було розроблено концепцію, програму і у 2012–2013 рр. реалізовано “Український педагогічний лекторій. Видатні постаті”. Задум і концепція Лекторію належали ректору НПУ імені М. П. Драгоманова академіку В. П. Андрущенку і президенту НАПН України академіку В. Г. Кременю. Координаторами проєкту виступили: від НАПН України – академік О. В. Сухомлинська, від НПУ імені М. П. Драгоманова – професор Н. М. Дем’яненко. Організаційне оформлення науково-комунікативного заходу здійснено викладачами випускової кафедри педагогіки і психології вищої школи НПУ імені М. П. Драгоманова спільно з магістрантами освітньо-професійної програми 011 Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи). Публічні лекції, відеопрезентації, присвячені творчості К. Д. Ушинського, М. І. Пирогова, М. П. Драгоманова, С. Ф. Русової, Г. Г. Ващенко, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського були представлені провідними вченими Інституту педагогіки НАПН України, НПУ імені М. П. Драгоманова, Педагогічного музею України, членами редакційної колегії Всеукраїнського громадсько-політичного тижневика “Освіта” (Див. *Український педагогічний лекторій. Видатні постаті: Програма.* – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012–2013. – 18 с.; *Український педагогічний лекторій. Видатні постаті: Абонемент.* – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012-2013). Слухачами лекторію стали студенти бакалаврату, магістратури, аспірантури, молоді викладачі. Лекторій демонструвався он-лайн і, як показало проведене анкетування слухачів, користувався увагою, викликав широку зацікавленість;

2) теоретико-концептуальний етап:

– обговорення загальних наукових підходів до організації Проєкту “Інноваційні авторські освітньо-виховні системи” розпочалося в ході П’ятої національної виставки-презентації “Інноватика в сучасній освіті”, Київ, КиївЕкспоПлаза, 23 жовтня 2013 р. (*Освіта.* – 2013, 6-13 листопада. – № 47(5586);

– теоретичне обґрунтування і концептуальне оформлення відбулося на III-х Морозівських педагогічних читаннях “Магістратура в освітньому просторі університету” (2014) (круглий стіл “Освітня інноватика у світовій практиці підготовки магістрів”, 14 березня 2014 р. // III Всеукраїнські Морозівські педагогічні читання. Тематичне

засідання “Магістратура в освітньому просторі університету”: Програма. – К., НПУ імені М. П. Драгоманова, 14-15 березня 2014 р.) і П’ятій Міжнародній виставці “Сучасні заклади освіти – 2014” (круглий стіл кафедри педагогіки і психології вищої школи НПУ імені М. П. Драгоманова та Всеукраїнського громадсько-політичного тижневика “Освіта” “Упровадження педагогічної інноватики в освітній процес вищої школи”, Київ, КиївЕкспоПлаза, 20 березня 2014 р.);

3) емпіричний етап:

– сплановано і організовано *творчі відрядження магістрантів*, у ході яких пройшли зустрічі, інтерв’ювання, було налагоджено продуктивне міжособистісне спілкування і співпрацю з українськими педагогами – авторами інноваційних освітньо-виховних концепцій, технологій, оригінальних методик, організаційно-управлінських моделей, їхніми учнями і послідовниками. Це дало можливість вивчити унікальний авторський (у науковій літературі зустрічаються також назви “передовий”, “взірцевий”) досвід п’ятнадцяти педагогів: Світлани Василівни Белухи “Технологія комплексного багатопрофільного навчання”; Маріанни Іванівни Босенко “Технологія зміни “явищ педагогічного процесу”; Ольги Михайлівни Гнатюк “Технологія колегіального управління”; Миколи Петровича Гузика “Комбінована система організації навчально-виховного процесу”; Золтана Золтановича Жофчака “Технологія системного поглиблення музичного виховання”; Олександра Антоновича Захаренка “Особистісно орієнтована навчально-виховна система у школі-родині”; Яніни Миколаївни Овсієнко “Технологія естетизації освіти і виховання”; Миколи Миколайовича Палтишева “Поетапна система навчання”; Людмили Іванівни Паращенко “Система управління розвитком інтегрованого освітнього середовища школи”; Надії Степанівни Пушкар “Проектна технологія навчання”; Ганни Стефанівни Сазоненко “Акмеологічно-діяльнісна модель організації освітнього простору”; Сергія Михайловича Січка “Система формування національної самосвідомості школярів”; Анатолія Івановича Сологуба “Технологія креативного профільного навчання”; Михайла Івановича Чембержі “Концепція і модель наскрізної музичної освіти”; Віктора Федоровича Шаталова “Система інтенсивного навчання”.

Узагальнення і систематизація проаналізованого в рамках Проекту новаторського досвіду дозволили вивести таку його типологію:

1) авторські школи – М. П. Гузик, О. А. Захаренко, Л. І. Парашенко;
2) авторські педагогічні технології – С. В. Белуха, М. І. Босенко,
О. М. Гнатюк, З. З. Жофчак, Я. М. Овсієнко, М. М. Палтишев,
Н. С. Пушкар, В. Ф. Шаталов; 3) авторські моделі освітньо-виховного
середовища – Г. С. Сазоненко, С. М. Січко, А. І. Сологуб,
М. І. Чембержі;

– на основі рішення ректорату НПУ імені М. П. Драгоманова
відбулися *оформлення і захисти прикладних наукових розробок
магістрантів – учасників Проекту як освітньо-кваліфікаційних робіт*,
що створило можливість для конструювання та креативного
впровадження дослідженого й систематизованого взірцевого
педагогічного досвіду;

– Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова прийнято *науковий
звіт* професора Н. М. Дем'яненко про виконання магістерського
науково-контекстного проекту “Інноваційні авторські освітньо-виховні
системи” (рішення Вченої ради Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова “Про підготовку майбутніх
педагогів до впровадження передового педагогічного досвіду” від
27 березня 2014 р.);

4) апробаційний етап: у вітчизняній і зарубіжній фаховій періодиці
було здійснено наукові публікації про хід та результати Проекту. (Див.
Дем'яненко Н. М. *Педагогічна інноватика: від термінологічного
обґрунтування до критеріїв упровадження* // Проблеми освіти : наук. зб.
/ Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014.
– Вип. № 78, ч. 1. – С. 19-26; Demyanenko Nataliia. *Pedagogic innovation: from
terminological reasoning to justifying* // Неперервна професійна освіта: теорія і
практика. – 2014. – Випуск 1-2. – С. 31-37 (Index Copernicus);
Дем'яненко Н. М. *Теоретичні засади упровадження педагогічних інновацій
у контекстну підготовку магістрів* // Педагогічні науки: Збірник наукових
праць; Полтавський національний педагогічний університет імені
В. Г. Короленка. – 2014. – Вип. 60. – С. 66-75; Demyanenko N. *Educational
innovations: experience for Poland and Ukraine* // Zeszyty Naukowe Uczelni
Vistula. – Vistula, Poland, 2015. – Nr 3(45). – P. 14-21 (Index Copernicus);
Demyanenko N. *Pedagogical innovation in the educational space of university*
// Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III
(26), Issue: 50, Budapest, 2015. – P. 22-27 (Indexed in: INNO SPACE
Scientific Journal Impact Factor: 2.642; ISI (International Scientific
Indexing) Impact Factor: 0.465; Directory of Research Journal Indexing;

Ulrichs Web Global Serials Directory; Union Of International Associations Yearbook; Scribd; Academia.edu; Google Scholar); Demyanenko Natalia. “Innovative author’s education systems”: a scientific project at National Pedagogical Dragomanov University // Рідна школа. – 2020. – № 1. – С. 32-37; Demyanenko Natalia. Educational innovation studies as a complex system // Interdisciplinary studies of complex systems. – 2020. – № 16. – P. 87-101 (Indexed by Web of Science Core Collection).

5) конструювально-впроваджувальний етап. Матеріали Проєкту підготовлено до впровадження і впроваджено в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова:

– у зміст загальноуніверситетського навчального курсу “Освітньо-виховні системи”;

– навчальних курсів магістерських освітньо-професійних програм “Педагогіка вищої школи. Тьюторинг”, “Андрагогіка. Освіта дорослих” спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (“Освітні інновації у закладі вищої освіти”, “Методика викладання та проектування освітнього процесу у вищій школі”, “Наукова школа і персоніфікований досвід у світовому освітньому вимірі”, “Партнерська комунікація в освіті”, “Тренінг продуктивної взаємодії в освітньому процесі”) і докторської освітньо-наукової програми 015 Професійна освіта (Див. Навчально-методичний комплекс фахової підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта, спеціальності 011 Науки про освіту (Педагогіка вищої школи) за контекстно-тьюторською технологією (спеціалізації “Андрагогіка”, “Тьюторство”) / за ред. Н. М. Дем’яненко; Нац. пед. університет ім. М. П. Драгоманова. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Ч. I. – 195 с.; Ч. II. – 233 с.; Навчально-науковий комплекс освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (теорія і методика професійної освіти) / за ред. Н. М. Дем’яненко; Нац. пед. університет ім. М. П. Драгоманова. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 265 с.).

**Від розробників і організаторів Проєкту
“Інноваційні авторські освітньо-виховні системи”
(Н. М. Дем’яненко)**